

UNA INCIDÈNCIA
DE CENSURA DE
MANUEL DE PEDROLO

Per Santiago Albertí

14

És ben sabut que Manuel de Pedrolo va patir durant tota la seva vida d'enormes dificultats amb la censura. Em referiré avui només a la que funcionava sota el règim del general Franco.

En aquell temps totes les obres que aspiraven a convertir-se en llibre havien de passar prèviament, en original, pel *Servicio de Inspección de Libros*, domiciliat a Madrid i dependent del *Ministerio de Información y Turismo*. Allí les autoritzaven, les prohibien o en condicionaven el permís a algunes supressions. Calia incloure a la instància de presentació tot de dades sobre l'autor, l'editor i les característiques de la publicació prevista. Entre les darreres era compresa una doble còpia de la portada i de les possibles il·lustracions.

Moltes de les obres de Pedrolo van ser prohibides totalment o sotmeses a mutilacions intolerables. D'altres ni foren presentades, en ser-ne obvi el refús. D'aquí ve que la cronologia de la seva producció ofereixi tants i tan llargs desfasaments respecte a la d'edició.

M'han demanat d'evocar algun exemple concret d'aquelles cabòries pedrolianes, tot imaginant que foren en part meves. És veritat. Vaig ser repetidament editor de Pedrolo, i a més en un període de dictadura que ni tan sols no havia fet els relatius afluiraments que serien perceptibles en la dècada dels seixanta.

Vaig adquirir a la darrereria de 1954 la "Nova Col·lecció Lletres", ja existent. Tenia en catàleg un llibre de Pedrolo: *Es vessa una sang fàcil*. Això em donà peu a telefonar-li de seguida, tot i que no el coneixia personalment. Admirador del que havia publicat, em delia per editar-ne més coses. Ell tenia una novel·la ja escrita : *Míster Chase, podeu sortir*. Sense gaires incidències, vaig poder llançar-la al carrer pel març de 1955.

El mateix any em portà *Nou pams de terra*. M'agradà moltíssim, però resultava massa llarga per a la meva col·lecció, que havia d'anar amb molt de compte a no superar certes extensions. Venuda a preu fix, majoritàriament per subscripció, li calia subsistir amb un pressupost molt rígid. D'altra banda, la composició mecànica dels textos en català tenia un encariment del 10% en relació amb els escrits en espanyol.

Pedrolo no tenia llavors cap altra novel·la, ni en projecte immediat, més curta que *Nou pams de terra*. Dic de passada que aquesta, presentada poc després per una altra editorial, va ser prohibida per la censura de l'època. No hi seria autoritzada sinó en una segona temptativa feta cosa de setze anys després. Veuria la llum el 1971. Tornant al 1955, vaig proposar a Pedrolo que em preparés un aplec de contes. La perspectiva el complagué força perquè els editors quasi no en volien, fossin de qui fos. Trigà ben poc a dur-me el recull que titulava com la seva primera narració: *L'interior és al final*. L'acompanyaven altres dues.

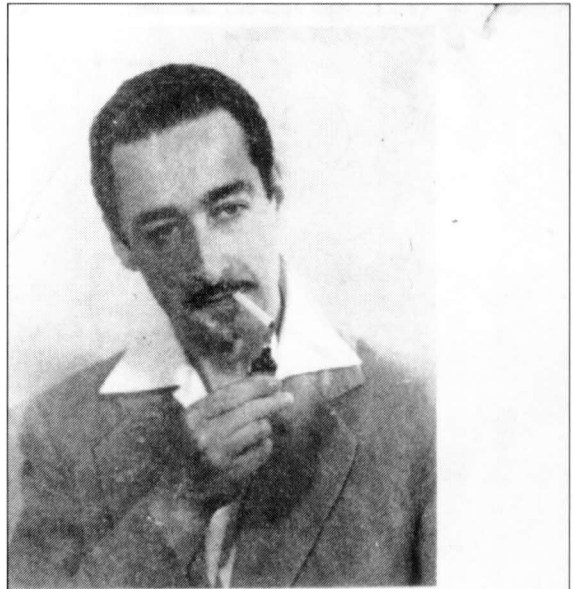
Vam passar-hi les trifulgues que explicaré. El cas és simple anècdota, una entre tantes. El trio perquè en conservo els papers. Aquests permeten de fer-ne una versió ben puntual i fidedigna, si bé per això segurament feixuga. Guarda resclosida tota la ferum de carrincloneria, fariseisme i desídia en què sol ofegar-se la llibertat d'expressió.

MANUEL DE PEDROLO

UN MÓN PER A TOTHOM

Coberta d'Un Món per a tothom (1956), il·lustrada per Guinovart.

MANUEL DE PEDROLO: Nascut el 1918 a L'Aranyó (Segarra). Premi Joanot Martorell. Ja ha publicat a la «NOVA COL·LECCIÓ LLETRES» dues de les seves novel·les: «ES VESSA UNA SANG FACIL» i «MISTER CHASE, PODEU SORTIR».

Preu: 20 ptes.

ALBERTÍ, EDITOR. - Truïjaig, 76 - Telèfon 31-10-85 - BARCELONA

Contracoberta d'Un Món per a tothom, amb el retrat de Manuel de Pedrolo.

MANUEL DE PEDROLO

VIOLACIÓ DE LÍMITS

El 1957 aparegué un altre recull de Pedrolo a la "Nova Col·lecció Lletres": Violació de límits. La coberta era del pintor Rogent.

MANUEL DE PEDROLO: Nascut a L'Aranyó (Segarra) el 1918. Ha obtingut els premis Joanot Martorell i Victor Català. Ha publicat tres llibres més a la «NOVA COL·LECCIÓ LLETRES» (números 2, 10 i 21).

Preu: 20 ptes.

Contracoberta de Violació de límits, amb la foto de l'autor.

La censura va tombar íntegrament el recull. Per fer-ho, es valgué del procediment habitual en les prohibicions absolutes, tendent a tirar la pedra i amagar la mà. Sempre ho feien així.

En aquests casos l'editor rebia un ofici imprès, amb l'encapçalament "*Ministerio de Información y Turismo. Dirección General de Información. Inspección de libros*". A sota constava, mecanografiat, el número d'expedient que també timbraven a l'original que era tornat. El número era l'única al·lusió a l'obra, de la qual eren curiosament omesos títol i autor. El text imprès deia: "*Vista su instancia de fecha... y en relación con el expediente que se cita al margen. Esta Dirección General de Información, a propuesta del Servicio correspondiente, ha decidido: Resolver dicha solicitud, en las condiciones indicadas en la Hoja adjunta. Dios guarde a Vd. muchos años. Madrid ...*".

La tal *Hoja adjunta*, malgrat ser citada en majúscula, era un trist full transparent dels de còpia, sense cap senyal d'identificació, on algú havia teclejat a màquina: "*SUSPENDIDA SU PUBLICACIÓN*". L'ofici, datat el 9 d'abril de 1956, responia a instància del 23 de març anterior. El número d'expedient era el 1.577-56.

Pedrolo comentà la prohibició amb Ferran Canyameres, que n'era bon amic i havia estat protector dels seus començos literaris. Canyameres suggerí de fer una nova gestió prop de la censura, però ara valent-se d'un conegut seu a Madrid que havia obtingut èxits sorprenents, com el de fer revocar prohibicions totals i substituir-les per simples talls. La possibilitat semblava més versemblant tractant-se d'un recull de contes, on potser bastaria de canviar-ne un. D'acord tots tres, vaig connectar per carta del 27 d'abril de 1956 amb el conegut de Canyameres, a qui vaig trametre novament l'original per correu a part. Val a dir que l'home, el nom del qual responia a les inicials E.E., actuà amb una gran diligència. I obtingué d'antuvi una cosa ben infreqüent: un comentari sobre una obra prohibida. Se'n feia ressò en la seva resposta del 4 de maig de 1956, que reproduïxo, com les que seguiran, només en certs passatges però de manera ben textual:

"El original de la obra de referencia no lo recibí hasta el día 2, que como era festivo y por lo tanto inhábil en las oficinas Oficiales no pude iniciar hasta ayer en que fui a la Oficina de Censura y encomendé las gestiones a uno de los amigos con que cuento en aquel Departamento Oficial, quien me rogó volviera hoy día 4 para darme cuenta del resultado, que es el siguiente: La publicación consta de tres narraciones, la primera: está totalmente prohibida por inmoral, dicen que se trata de un asunto que ellos califican de obsceno en que una muchacha de servir todos los señoritos de todas las casas en que presta sus servicios abusan de ella sacando la consecuencia –estas son palabras de ellos– de que todas las muchachas de servicio son unas "golfas" y por lo tanto está totalmente prohibido y no se puede hacer nada para conseguir su publicación."

«La segunda narración, tiene tachadas, solamente algunas cosas y esta se podría conseguir autorización para publicarla, y la tercera también totalmente prohibida por inmoral, consecuencia: que no merece la pena gastar la influencia para dejar solamente a salvo una de las tres narraciones.»

Pedrolo encaixà amb entenedor sarcasme el seu suposat paper de difamador del servei domèstic. Reaccionà tanmateix amb promptitud. Salvaríem doncs, per poc que es pogués, la segona narració del recull desautoritzat. Era la titulada *Temps simultanis*. Això faria possible, precisament, d'aprofitar la portada ja feta i presentada. Jo l'havia encomanada a Guinovart, i aquest l'havia feta inspirant-se en una escena del conte supervivent. Ara uniríem a aquest d'altres que Pedrolo tenia disponibles. Continuaríem utilitzant el gestor de Canyameres. El 16 de maig ja li vaig escriure anunciant-li el propòsit i urgint-li el retorn de l'original per estudiar-hi els talls fets a *Temps simultanis*. El 18 ja contestava E.E. que havia tramès l'original a Canyameres. Afegia, amb la millor intenció:

"Creo que sería muy conveniente cambiar el título de la obra, una vez rehecho el volumen, pues pesa sobre él una tara o un "handicap", que no le favorece en nada, y sí puede perjudicarlo, por haber sido ya rechazado ese título, no por el título en sí, sino por el contenido que ya le explicaba

Una fotografia datada el mes d'agost de 1957. Hi apareixen, d'esquerra a dreta, Josep Vallverdú, Miquel Lladó, Guillem Viladot, Francesc Porta, Manuel de Pedrolo i Josep M. Portuguès.

en mi anterior, pero como no creo que existan muchos censores para la lengua catalana es muy fácil que puedan dárselo a censurar al mismo señor y lo que queda en la memoria es el título, en fin Ud. verá lo que más conviene, esta es una opinión completamente personal mía. Me doy perfectamente cuenta de que el título es muy sugestivo, pero las circunstancias mandan."

Pedrolo anà a buscar l'original sol·licitat a can Canyameres. Cap dels tres no vam veure gens clar l'abast de les supressions indicades en una de les pàgines del conte *Temps simultanís*, fetes contra la lògica sintàctica i de manera confusionària, ja que, a més d'una supressió curta, hi havia ratllada al damunt tota la pàgina. Per la resta, les mutilacions eren lleugeres i Pedrolo les va tenir en compte en copiar de nou els fulls afectats. Aportà altres tres contes que tenia fets. Optàrem per seguir el consell del canvi de títol. Ell s'empescà ara el d'*Un món per a tothom*, que no corresponia al de cap narració concreta.

El 29 de maig vaig adreçar al gestor E.E. una carta de consulta amb fotocòpia de la pàgina censurada on teníem dubtes. Hi adjuntava dues còpies –simples calcs rudimentaris– de la portada de Guinovart que esperàvem aprofitar. Per correu a banda vaig enviar el nou recull.

La resposta del 7 de juny, anticipada a la recepció de l'original, deia coses significatives sobre l'ambient amb què ens enfrontàvem:

"A la vista de la copia de la pàgina que Ud. me remite, la interpretación que yo le doy, es que todo lo que está marcado con un paréntesis en las márgenes, es lo que tachaba el censor no obstante tener algunas líneas tachadas totalmente, es decir, que después de las tachaduras parciales, le pareció más cómodo tacharlo todo, en fin, cuando llegue el original veremos que se puede hacer.

«COPIA DE LA ILUSTRACIÓN. Como de las dos copias que Ud. me envía una tiene el sello de Censura, me parece más prudente, prescindir de ella, con el fin de que no aparezca en parte alguna rastro de que ya ha pasado por Censura, por lo tanto yo haré una copia de ella y le devolveré la sellada.»

El 25 de juny i el 2 de juliol vaig escriure dues noves lletres a E.E., perquè li confiava un altre llibre que en acabat prohibirien, i per urgir-li de passada la tramitació del nou recull de Pedrolo.

El nostre benintencionat corresponsal contestava el 7 de juliol, amb la peculiar sinceritat que ens deixava ensumar l'ambient laboral de Censura, en una proposició que resultava ben insòlita per als soferts editors i escriptors que n'érem alhora usuaris i víctimes:

"Correspondo a sus atentas del 25 ppdº y 2 del corriente a las que no he contestado antes en espera de poder remitirle la TARJETA autorización de "UN MÓN PER A TOTHOM"; pero el "hombre propone y los lectores de CENSURA disponen". Todos los días, desde que Ud. me escribió encareciendo la urgencia de solucionar este trámite, voy a Censura y no hay medio de conseguir que el lector a quien le fue entregada la devuelva; hoy por último me dijeron que tenía que devolverla el lector y volví por segunda vez a última hora de la mañana y efectivamente, tampoco fué, veremos si el lunes hay más suerte, y, desde luego imposible saber si tiene mucho o nada tachado, por lo tanto, no hay más que esperar."

Aquestes pinzellades de sàinet burocràtic abastaven nivells superiors en una nova carta d'E.E. de data 14 de juliol:

"En este momento que regreso de las Oficinas de Censura para reclamar la TARJETA DE AUTORIZACIÓN para la publicación de esta obra, me comunican que el lector la ha devuelto ya censurada, pero que no aparece por parte alguna, entonces uno de los funcionarios de este departamento y amigo mío me propone que visite al Jefe del departamento a quién él me presentará para que le haga la reclamación haciéndole ver el gran perjuicio que nos causa esta demora, Espero hasta la hora de cierre de la Oficina y este señor no ha venido a la oficina, sin duda es "hombre de fin de semana". Esperemos el lunes por si hay más suerte."

No cal dir que, indignacions a part, ens fèiem amb Pedrolo alguns tips de riure glossant entre nosaltres cadascuna d'aquestes comunicacions, que trufàvem amb comentaris d'escàs respecte per les institucions ministerials espanyoles. La veritat és que aguantar aquella mena de coses com un afegitó ineludible i sovinter de la feina literària requeria, per mantenir el cap a lloc, l'antídot d'un mínim humorisme. Sinó, paraves boig. En aquest aspecte Pedrolo era excel·lent company de mordacitats fantasioses. Algunes pogueren ser el ferment d'idees satíriques sobre el burocratisme que posaria per escrit en obres posteriors.

A la fi, el 30 de juliol de 1956, ens signaven l'autorització d'*Un món per a tothom*. Com que havia esbrinat abans per telèfon que el retard que ara patíem era de pura incúria, i que el lector no havia ratllat aquesta vegada res, vaig fer avançar ja una mica abans la composició de l'obra sobre la còpia que teníem. Així el llibre va ser imprès ja dins l'agost de 1956.